

BEZBEDNOST I VANREDNE SITUACIJE

SADRŽAJ

Uvodna reč	
Mali rečnik vanrednih situacija	str 4
Žene govore - iskustva o majskim poplavama.....	str 6
Rizici u romskim mahalama	str 15
Saveti za bezbednost u loklanoj samoupravi	str 19
Prva pomoć	str 22
Zaključci	str 25
Važni brojevi telefona	str 26

Uvodna reč

Suočavanje sa nezapamćenim poplavama u maju 2014. godine, donelo je još jednom uvide u nefunkcionalnost državnih sistema, ovog puta sistema obezbeđivanja od elementarnih nepogoda, kao i već poslovično nenamensko trošenje sredstava i nestručnost. Majske poplave su pokazale koliko su nasipi zapušteni i nedovoljni, odvođi zapušteni i nefunkcionalni, sistem za uzbunjivanje je gotovo u svim mestima bio neispravan. Na visini zadatka su bili samo građani i građanke, kroz činove solidranosti sa poplavljenima.

U maju 2014. godine, započele smo, mi žene iz Romskog centra za žene i decu žrtve nasilja Daje, prve aktivnosti u poplavljenim područjima - obilazak porodica, žena koje su izmeštene u skloništa zbog poplave. Počele smo sa psihološkom podrškom ženama, a potom smo radile projekte obnove na njihovim kućama.

Naš politički i feministički izbor je bila solidarnost sa najugroženijim grupama, sa onima za koje smo znale da državne intitucije sa lakoćom preskaču - solidarnost sa ženama koje su same sa decom (samohrane majke), žene koje nemaju lična i dokumenta o vlasništvu nad kućama u kojima žive (podstanarke ili stanovnice nužnog smeštaja) kao i porodice koje nisu uspele da dobiju novčanu nadoknadu od nadležnih organa u državi. Najčešće su to bile Romkinje iz neformalnih naselja, žene koje će država uvek prve zaboraviti.

Iz terenskog rada, podrške, razumevanja, zidanja, prepravljanja, slušanja izrastao je veliki tim žena u četiri grada-opština. Ove žene su spremne da i dalje uče i da se u svakom momentu aktivno uključe u pružanju pomoći ljudima u nevolji.

Ovaj Informator je rezultat tog zajedničkog rada i deljenja znanja žena iz poplavljenih područja, aktivista YUROM centra iz Niša i Gorske službe Srbije, kao i aktivistkinja Roma Daje.

Informator je namenjen ženama koje su preživele poplavu, ali i ženama koje će i kojima će ovo znanje biti od pomoći, i koje će biti spremne da nastave da uče i da se aktiviraju u situacijama elementarnih i drugih nepogoda u svom okruženju, posebno u romskim mahalama.

Zbog toga se zahvaljujemo učesnicima programa, posebno ženama, na poverenju koje su nam dale, na njihovim ličnim pričama koje omogućavaju da ta iskustva i znanja postanu svojevrsna pouka koja može u budućnosti znatno umanjiti i patnju i loše materijalne posledice nastale usled elementarnih nepogoda i vanrednih situacija.

Romski centar za žene i decu žrtve nasilja Daje
decembar 2015

Mali rečnik vanrednih situacija

Reč „vanredna situacija“ je, u poslednje vreme, u Srbiji jedna od najčešće korišćenih reči od strane medija, a i u svakodnevnom životu.

Vanredne situacije su postale učestalije, raznovrsnije i bez obzira da li su nastale delovanjem prirode ili čoveka, svakog dana prouzrokuju sve veće posledice po ljude, materijalna dobra i životnu sredinu. Imajući u vidu sve karakteristike XXI veka, terorističke vanredne situacije predstavljaju veoma ozbiljnu pretnju nacionalnoj bezbednosti.

Opasnosti prouzrokovane prirodnim silama - seizmološke ili litosferske (zemljotresi, klizišta i vulkanske erupcije), atmosferske ili meteorološke (vetar, grad, izuzetno velike količine kiše), hidrosferske ili hidrološke (poplave, morski talasi - cunami, lavine) i biosferske (epidemije, epizotije...)

Opasnosti u kojima učestvuje čovek (bez namere prouzrokovanja opasnosti) - poznata kao tehničko - tehnološka grupacija - udesi sa katastrofalnim posledicama u proizvodnji, skladištenju, transportu i upotrebi agresivnih i toksičnih hemikalija, udese sa katastrofalnim posledicama u nuklearnoj industriji, proizvodnji, prometu, skladištenju i primeni radioizotopa, velike požare, paljevine i eksplozije, velike saobraćajne udese na drumovima, železnici, u vazduhu i na moru.

Opasnosti koje čovek namerno izaziva i inicira - u ovu grupu opasnosti spadaju sve opasnosti iz prethodne grupe, ako su namerno izazvane tajnim subverzivnim akcijama;

Ratne opasnosti - opasnosti izazvane borbenim dejstvima sa kopna, mora i iz vazduha, prirodne i tehničko-tehnološke opasnosti izazvane ratnim dejstvima

Vanredne situacije su jedna od konstanti ljudske istorije i njihovo pojmovno određenje opredeljuju pre svega različite vrste opasnosti, koje ugrožavaju bezbednost i koje, uzrokovane dejstvom prirode ili delatnošću ljudskog faktora.

1. Pojam vanrednih situacija

Pod pojmom vanrednih situacija u Republici Srbiji se podrazumeva: „Stanje kada su rizici i pretnje ili posledice katastrofa, vanrednih događaja i drugih opasnosti po stanovništvo, životnu sredinu i materijalna dobra takvog obima i intenziteta da njihov nastanak ili posledice nije moguće sprečiti ili otkloniti redovnim delovanjem nadležnih organa i službi, zbog čega je za njihovo ublažavanje i otklanjanje neophodno upotrebiti posebne mere, snage i sredstva uz pojačan režim rada“.

2. Klasifikacija vanrednih situacija

Klasifikacija vanrednih situacija je početni korak u realizaciji zaštitnih mera od posledica vanrednih situacija. Kriterijumi klasifikacije vanrednih situacija su:

- vreme (neočekivano, brzina razvoja događaja);

- socijalno-ekološki (ljudske žrtve, epidemije, masovno uništenje stočnog fonda, preorijentacija proizvodnje, upotreba značajne količine prirodnih resursa);

- socijalno ekonomski (velika konfliktnost, velika opasnost, izazivanje unutrašnje političke nestabilnosti, mnoštvo unutrašnjih političkih događaja, povećanje međunacionalne napetosti, izražena međunarodna nesigurnost);

- ekonomski (značajne ekonomske štete i ugroženost finansijskih i materijalnih resursa, narušavanje redovnog saobraćajnog sistema, neophodnost značajnih materijalnih rashoda i kompenzacija i formiranje fondova, neophodnost korišćenja velike količine tehnike za sprečavanje situacija i otklanjanje posledica);

- organizaciono upravljačke (nepredvidive situacije, složenost prognoziranja toka događaja i izbor rešenja, neophodnost obezbeđenja velike količine raznih specijalnosti i organizacija, nepredvidivost razmere evaluacije i spasiteljskih službi. Generalno, sve vanredne situacije se dele u tri grupe: prirodne, tehnološke (ljudske) i kombinovane.

3. Prirodne vanredne situacije

One su klasifikovane u 6 potkategorija kao što su: biološke - epidemije (virusne zarazne bolesti, bakterijske, parazitske i gljivične infektivne bolesti) i infektivne bolesti insekata (skavaca i ostalih štetočina) geofizičke (zemljotres, vulkani, cunami, odroni stena, klizišta, sleganja) klimatske (ekstremne temperature - toplotni i hladni talas, suša, šumski i ostale vrste požara) hidrološke (poplava, bujica, olujni talas, priobalna poplava), i meteorološke (tropski cikloni i različite vrste oluja). Naime, prirodne vanredne situacije su one koje postoje u prirodnom okruženju i predstavljaju pretnju za ljudsku populaciju i zajednicu.

4. Tehnološke vanredne situacije

One se dele na tri grupe: industrijski akcidenti (kolapsi, eksplozije, požari, curenje gasa, trovanja, zračenja), transportni akcidenti (u šinskom, drumskom, vazdušnom i vodenom saobraćaju) kao i ostale nezgode. Tehnološke vanredne situacije su sve one opasnosti do kojih dolazi usled interakcije čoveka i prirode. Naime, većinu vanrednih situacija tehnološkog porekla čovek namerno ili nenamerno prouzrokuje.

5. Ostale klasifikacije vanrednih situacija

Vanredne situacije se mogu razvrstati i prema:

- Karakteru opasnosti (tehnički, biološki, prirodni, ekološki i socijalni karakter);
- Stepenu učestalosti (najčešće - zemljotresi, transportne havarije; veoma česte - požari; opasnosti s umerenom učestalošću - havarije komunalnih sistema, vulkani; najređe - epidemije, ekološki akcidenti velikih razmera);
- Zahvaćenosti teritorije (lokalne, mesne, opštinske, regionalne, nacionalne, federalne, međudržavne i globalne - transnacionalne).

Žene govore - iskustva o majskim poplavama

Iskustva žena iz romskih mahala tokom majskih poplava 2014. godine govore jednako o propustima države koliko i diskriminaciji koja ih je pratila, samo zato što su žene i zato što su Romkinje. Isto tako, ove priče govore i o samoorganizovanju i solidarnosti građana i građanki.

Situaciju možda najbolje opisuje sledeći citat: "Treba da imamo bolje ljude na vlasti koji će nas obavestiti na vreme, a za nas radnike, i sirotnju, ljude koji žive od plate, nebitno je da li smo Romi, Rumuni, Šiptari, Srbi... bitno je da li si čovek, ne treba da nas dele. Svi smo mi ljudi od krvi i mesa, i svi mi imamo porodice, pa i oni treba da brinu o nama. Treba da misle na te građane a ne samo kada im treba fotelja. Kod mene u Obrenovcu ima ljudi koji žive u ruševinama, ili moraju da proše. Nisu oni krivi, već oni koji ne stvaraju posao. Jer svako od nas želi da živi od svoje plate, a ne od socijalne pomoći."

Ovde donosimo njihova iskustva sa susreta u Banji Vrujci, u avgustu 2015 godine.

Marija Marinković (Obrenovac)

Moj stan je na vioskom partneru, kiša je padala danima, voda je krenula nenormlano, stan je bio poplavljen pa smo otišli kod moje majke. U toku noći smo razmišljali da li ćemo otići do Intereksa, prodavnice, gde je bio punkt za evakuaciju. Ljudi su navalili, ljudi su dovozili traktore, koga ćemo prvo evakuistai, decu i žene... Mi smo ostali među poslednjima. Bilo je strašno. Prevladala je panika. Bilo mi je krivo što beli ljudi nisu hteli

da gledaju na bebe, na decu. Gledam kako policajac u traktore gura bele ljude, a mi dimljeni treba da stojimo sa strane. Pa bude vam krivo kada to gledate. Bude vam krivo kada vidite kako su ljudi zločesti u takvoj situaciji, kada ne daju da deca prvo uđu...

Beli ljudi su se nenormlano gurali, preskakli invalide... Krenuli smo pešice bez ičega, u torbi samo dokumenta, sa sinom koji ima 35 godina. Došli smo do nekog mosta gde smo prešli... Došao je autobus čiji je vozač rekao da se ipak ne može dalje, brana je pukla. Onda je neki dečko došao kamionom, pokupio nas, krenuo preko mosta, Policajac nas je zaustvio, i ja sam tog čoveka udarila po ruci. Rekla sam mu da smo celu noć stjali na kiši, da ne možemo više, da moramo preći most. I onda smo ipak krenuli. Moj sin je ostao, pa sam i ja htela da ostanem a on me vratio u traktor.

Stigli smo u Surčin, smestili su nas u neki balon. Telefoni ne rade, mokri ste... Ljudi su bili izuzetno divni, trudili su se oko nas, nudili čaj, sendviče, garderobu. Posle mije došao i brat i sin, pa smo se kasnije prebacili na Sajam. Moj sin je od stresa i nervoze, tokom one noći u Obrenovcu, kad se trudio da deca budu prva evakuisana, dobio šećer koji je skočio na 25. Kada smo se vratili u Obrenovac stan nam je bio uništen, proveli smo neko vreme kod moje majke. Stan mi i dalje nije obnovljen kako treba.

Bilo je dosta nepravilnosti tokom popisa štete i nadoknade štete.

Dok smo bili na Sajmu, bili smo srećni što smo imali gde da prespavamo, i ono malo sirotinje čuvaš. Ipak, na Sajmu su nam delili samo nereske i bajat hleb, i za doručak i ručak i za večeru. Molila sam da nam bar daju svež hleb. Rekla sam im da će oni uvek pred medijima reći "mi smo ih uzeli u krilo, mi brinemo o romskoj populaciji", ali je činjenica da su nama davali nekvalitetnu hranu. Na drugim punktovima, gde su bili smešteni poplavljeni, ali beli, Srbi, hrana je ipak bila bolja.

Za vreme poplava sam ostala bez posla, ni danas nemam posao.

Nada Janković, (Obrenovac)

Ćerka me je zvala ujutru u šest sati, kaže mi - poplava je. Obdaniše je poplavljeno, kombi pluta, čovek je do pola u vodi. Ostala je na VI spratu, zarobljena.

Tražila sam od vatrogasaca da mi izvuku dete, sve sam htela da im dam. Bili smo mokri do gole kože, gledaš kako pada kiša, a nismo otišli sve dok voda nije stigla do terase. Nigde nije bilo hitne pomoći. Niko ništa ne zna. Stojiš ispred Intereksa. Pešice smo otišli do mosta, mogli su autobusi da se podave. Moju ćerku su izvukli tek drugi dan, i to Rusi.

Smeštaj u Krnjači je bio užasan. Pa i kerove bi bolje smestili. Kada smo se vratili kući, opet ništa, ni vode ni struje.

Sada bih znala šta i kako. Pripremila bih potkrovlje, gas i lampu. Snašla bih se i za vodu. Povukla bih sve koje bih mogla na moje potkrovlje. Da imaš špotet na drva, brašno, vodu. Ali u toj situaciji, shvatiš da ti ništa ne treba, ne znam šta je sa ćerkom, telefoni ne rade.. ponela sam samo dokumenta, iako sam pre toga pripremila i hranu. Moj muž je svima pomogao.

U Hotelu Slavija i u balonu nam je bilo super, za razliku od smeštaja u Krnjači.

Radmila Stanković (Obrenovac)

Tu noć kada je padala jaka kiša, mom sinu su već javili da je poplava u Obrenovcu, on radi u Komunalanom. Rekao je da uzmemo sve potrebne stvari i da idemo kod majke odmoje snaje. Mlađi sin je poneo i klavijaturu, a sve ostalo smo ostavili. Nismo isključili ništa, samo smo se pokupili i otišli. Ja sam bolesna, morala sam duplu terapiju da pijem da bih sebe i decu smirila. Moj stan je u suterenu, sve je uništeno. A taman smo sve renovirali.

Dobila sam pomoć za sanaciju stana, radili smo dosta i sami, razbolela sam se mnogo, dobila sam obostrani bronhitis, pala sam u komu. Nikada to neću zaboraviti. Sada bih slično uradila, pokupila bih stvarčice za decu, i nešto vode. Samo da spasim decu, kao majka, sve ostalo može da izgori, da poplavi.

Đuliška Marinković (Obrenovac)

Ustala sam rano, u pola sedam, nisam imala pojma šta se dešava. Otišla sam po hleb da uzmem deci, a semafor se ne vidi. Zet me pozvao da idem kod njega na terasu. Voda nailazi ponovo. Ja bosa, povelala ćerku i unuku, uzela samo dokumenta, struje već nismo imali, i krenuli smo kod zeta. Posle smo otišli do Intereksa. To je bilo oko 23h, do sutra prepodne nismo uspeli da uđemo u neki traktor. Nas 40 je ušlo u privatni kamion, krenuli smo preko mosta, a preko mosta idu valovi. To je bio jedini put za Beograd. Taj čovek, koji nas je vozio, iako je bilo rizično, prevezao nas je jer više nismo mogli da čekamo. Smestili su nas u balon. Posle su nas prihvatili naši prijatelji iz Banatskog sela, pa smo kod njih bili 10 dana. Kada smo se vratili kući sve je bilo uništeno. Niko nam nije pomogao. Nisi imao gde da kupiš ni vodu, ni hleb. Pomoć se delila na tri kilometra od nas.

Kada sam dobila pola hleba, sav bajat, dve paštete, ja sam plakala. A kada sam videla sve one uništene stvari izbačene na ulicu, bilo je strašno, sve ono što su ljudi sticali.

I sada bih ponela samo dokumenta kao i onda. Niko nas nije ni o čemu nije obavestavao. Niko nam nije rekao da se sklonimo ranije. Celu noć smo kisluli. Niko nije rekao ni da ćemo i mi biti popavljeni, da nam je rekao ranije da smo ranije krenuli. Moja unuka je plakala, psića njenog sam takođe spasila.

Poplava je u okolni Obrenovca krenula dva dana ranije, da smo znali da će stići do nas, imali bi smo vremena da se sklonimo na vreme i kako treba. Samo da nam je na vreme neko javio, sve bi bilo drugačije. A ne da nas upozore tada kada je i počela evakuacija. Zaboravila sam pasoš. Pa moju unuku njena majka nije mogla da vodi u Beč. Strašno je bilo. U balon mi nisu dali da uđem sa psićem, sedeli smo celu noć ispred balona. Onda je jedan dečko došao i uveo nas unutra, ali da izađemo pre pet ujutru iz balona. Srećom, došli su naši prijatelji i doveli nas u Banatsko selo. Nisam htela da ostavim psića.

Zorica Milićević (Obrenovac)

Voda je naišla sa strane Elektrane A, radila sam u garaži Bambus, kao higijeničarka. Otišla sam kući rano ujutru, tih dana je non stop padala... kada sam izašla iz garaže već mi je bila do kolena, bila sam samo u patikama. Došla sam do Intereksa, tu voda još nije stigla. Međutim kada sam stigla u moju kuću voda je već bila tu, odvalila je ulazna vrata. Moj suprug je pomagao u tom trenutku starijem čoveku koji je pao u vodu, i spasio ga.

Ja sam bila brzo evakuisana, odveli su nas u selo Petrovčić gde su nas ljudi fantastično prihvatili, dali nam sve što je potrebno. Moj suprug je stigao kasnije, bilo mi je lakše, nisam mogla ni da se presvlačim dok on nije došao, iako sam bila skroz mokra. Ponela sam sva dokumenta sa sobom. Struja je već bila isključena u gradu, pa nisam razmišljala o aparatima.

U Petrovčiću smo bili tri nedelje. Kada smo se vratili u Obrenovac, stavili su nas u kasarnu, smestili na neke tanke dušeke, pa sam ja to odbila. Ni u hotelu Obrenovac nije bilo dovoljno mesta. Zato sam

resila da odem kući, i sredila sam jednu sobu, bar da mogu da prespavam. Komšiluk se ispomagao. Komisija je procenila štetu, nije me zanimalo kako će je proceniti, ostala sam bez posla, kao i moj suprug. To je trajalo tri meseca. Sada ipak oboje radimo. U Petrovčiću nas je bilo 300 i više ljudi.

Pomagala sam, za to vreme, starijim ženama, posebno nepokretnim ženama. Moj suprug je takođe pomagao. Jer, mislila sam da, ako ne budem radila, pomagala ljudima, poludeću. Nisam mogla da gledam vesti koje su bile polovično tačne, nisu pokazivali koliko je ljudi palo u vodu, ni trećinu istine nisu pokazali.

Treba da imamo bolje ljude na vlasti koji će nas obavestiti na vreme, a za nas radnike, i sirotnju, ljude koji žive od plate, nebitno je da li smo Romi, Rumuni, Šiptari Srbi... bitno je da li si čovek, ne treba da nas dele. Svi smo mi ljudi od krvi i mesa, i svi mi imamo porodice, pa i oni treba da brinu o nama. Treba da misle na te građane a ne samo kada im treba fotelja. Kod mene u Obrenovcu ima ljudi koji žive u ruševinama, ili moraju da proše. Nisu oni krivi, već oni koji ne stvaraju posao. Svako od nas želi da živi od svoje plate, a ne od socijalne pomoći.

Jasmina Marković (Obrenovac)

Ja nisam direktno bila poplavljena, ali selo ispod brda jeste. Mi nismo imali struju par dana, telefoni nisu radili, vodu i lekove nismo imali. Nismo imali gde da nabavljamo namirnice i takođe smo zavisili od pomoći. Mi smo bili izolovani. Ja sam, bila volonterka u školi u kojoj se delila ćebad, dušek, voda... Bilo je dosta problema. Ljudma koji su bili popavljeni najpotrebnije je bilo sklonište. Neki su ljudi iz samog Obrenovca došli kod nas u selo. Ljudi su najviše žalili za kućama, to je najgore.

Važno da je volonter zna sve neophodne brojeve, da zna kome sve treba da se obrati za bilo koju vrstu pomoći, ne sme da ga bude sramota da traži pomoć. Isto tako, volongteri teba da znaju da deca i žene moraju imati prednost. Što se nije baš uvek poštovalo. Na primer, jedna je trudnica stajala u redu za pomoć da joj niko nije ustupio mesto.

Sandra Lazarević (Mladenovac)

Kod nas nije bila takva katastrofa kao u Obrenovcu, ali poplavljeno je bilo romsko naselje koje je u podnožju grada, sva voda iz grada se slila u to naselje. Da je bilo nekog kolektivnog smeštaja u sportskom centru, i tu su bili obezbeđeni nekoliko dana.

Ja sam takođe bila poplavljena, svoju decu sam odvela u selo, a ja sam ostala u Mladenovcu, da bih sačuvala nešto te bede i sirotinje. Vatrogasna služba je dolazila. Bujična voda je došla u nekoliko minuta i odnela sve sa sobom. To je reka. U tom momentu, dok je to bilo, nisam isključivala ni struju niti bilo šta, ja imam 4 dece i 4 unučadi... ja sam samo njih prebrojavala, da li su svi na okupu. Nešto ćebadi, cipelice za decu... telefoni su još uvek radili, na sreću, pa je Komunalna služba odmah reagovala, moj stan je u suterenu, crpli smo vodu svi skupa. Svi aparti su mi bili puni vode.

U Crvenom krstu smo dobijali prvo pakete hrane, konzerve, koji su bili racionalno raspoređeni, najugroženijima. Onima koji su bili u Sportskom centru. Sećam se čak i da je jedan čovek poveo kozu jer je imao i bebu sa sobom. Ti su ljudi dobili obeštećenje posle dva meseca, ali ljudi koji nisu bili u tom kratkotrajnom kolektivnom boravku nisu dobili ništa.

Slavica Tirnanić (Smederevska Palanka)

Moja kuća nije bila poplavljena, ali mi je podrum bio pun podzemnih voda i nisu me tretirali kao poplavljenu. Kao zdravstvena medijatorica saradivala sam sa Crvenim krstom, delili smo pomoć po kućama. Kod nas u Palanci naselje koje je bilo poplavljeno, ljudi koji nisu imali gde drugo, bili su smešteni u osnovnoj školi. Njima smo nosili lekove, obilazili sa patronažnom službom. Neki ljudi su bili smešteni kod prijatelja. Pomoć je stizala sa svih strana u Crveni krst. Svojim sam autom delila pomoć, delili smo svim ljudima, a romskim porodicama smo delile pampres pelene na "sitno" jer su se neki bunili što delimo i Romima koji nisu bili poplavljeni, ali tim ljudima je to takođe bilo potrebno.

Najviše je trebalo higijenskih sredstava u toj situaciji. Voda je bila takođe deficitarna, cela Palanka je bila bez vode. Volonteri su torktorima nosili vodu svima, po celom gradu. To stanje bez vode je trajalo destak dana. Do skoro smo bili pod restrikcijama sa vodom zbog te poplave. Bunari nisu bili u redu, i pre poplave smo imali problema sa vodosnabdevanjem a posle poplave katastrofa. Atmosfera tih dana je bila strašna, guralo se za hranu u Crvenom krstu, niko nije gledao da li u redu stoji žena sa decom, ili ne... Skoro dve nedelje nije bilo dobro ni snabdevanje sa hranom u Palanci.

Da smo se malo bolje organizovali, da je direktorka Crvenog krsta samo malo bolje to sve organizovala bilo bi manje strašno. Mi smo već imali poplavu 1999. godine. Neki ljudi nisu hteli da napuste kuće, neki ljudi su ostali na svojim krovovima pa su im čamcima donosili hranu i vodu.

Trebalo bi da bude više volontera u takvim situacijama, obučenih i spremnih.

Sladana Janković (Azanja, Smederevska Palanka)

Moje selo nije bilo poplavljeno, ali Palanka jeste. Ja sam se pridružila volonterima, radila sam tih dana na sortiranju pomoći, sve vreme poplave. Pravila sam pakete. Kod nas je pomoć dolazila sa svih strana, iz drugih gradova, stizalo je i za bebe i za starije. Najviše je stizala voda i garderoba, toga je najviše trebalo. Građani su najviše slali garderobu i hranu za bebe.

Ja imam brataniću od dve godine, koja se razbolela tokom poplava, kod nas u selu nema pedijatrije, morali smo u Palanku. Kada smo ih zvali rekli su nam da rade samo dok ima struje. Dođete u grad, ulice pune vode, kolima smo jedva prošli, bilo je strašno.

Jovana Stevanović (Smederevska Palanka)

Radila sam isto što i svi volonteri i volonterke. Meni je bilo poplavljeno dvorište ali ne i kuća. I mislim da niko nije shvatio ozbiljnost situacije. Rekla bih da su mislili da će biti kao 1999. godine, samo malo vode i to je to... A zapravo, ostali smo i bez vode i bez struje, bez ičega, nismo na vreme podizali stvari, nismo obezbedili ništa, svi vrište, plaču, jeziva situacija. Ljudi su bili nepripremljeni, nisu shvatili ozbiljnost situacije, ni lokalna vlast ni građani.

Treba da se prati situacija, prate informacije. Informacije nisu stizale, posle smo i ostali bez struje pa nije se moglo ni pratiti. Ali mislim da se na to moralo pripremiti. Kada se voda već povukla, bilo je organizovano da se čisti prvo vodovod. Devojke su čistile oko pumpi, momci su isumpavali vodu,

nosili uništen nameštaj iz kuća. Ali tu su svi bili, i mladi i stari su jedni drugima pomagali. Čak su i ona dečica dolazila da nešto pomognu. Ljudi su koristili svoje traktore, svoje kamione da se rašičisti, ljudi u takvim situacijama su pomagali kako god su mogli da se rašičisti posle poplave.

Zdravka Simić (Smederevska Palanka)

Bila sam aktivistkinja tokom poplava, i sama sam bila poplavljena. Poplava mi je bila u kući, visine od metar i davedset, u dvorištu je bilo more. Kada se voda podigla, ja nisam bila u kući nego na radnom mestu. Već ujutro u 7.15h javile su mi kolege iz Beograda da će i Palanka biti poplavljena. Zorica Kubiček iz RT Beograd mi je to rekla. Ja sam pozvala Kancelariju za vanredne situacije iz koje su mi potvrdili da će i Palanka tokom dana biti poplavljena i da je to još prethodno veće javljeno lokalnoj vlasti.

Međutim to nama niko nije preneo. Ja sam odmah pozvala svoju kuću i rekla da deca ne idu u školu i da svima u naselju kažu da će biti poplava, da se dignu stvari i da se dođe u grad. Oko 9h sam zvala i lokalnu samoupravu, ali su mi tamo rekli da ne širim paniku i dezinformacije. Oko 10h su me zvali iz Centra za socijalni rad, da kažu da će biti evakuacija. U 11:15 tek predstnik opštine izlazi sa informacijom da će biti poplava, ali nije bilo ni sirene, niti su zaposleni mogli videti to upozorenje na lokalnoj TV. Ja sam ga zvala i pitala što nema sirene, oni su rekli da nema potrebe, da su brane u redu, da nema mogućnosti da dođe do katastrofe.

Tog dana niko nije evakuisan, u 22:30h je bila prva sirena a već pola sata kasnije je krenuo prvi talas poplave sa reke Jasenice. Ja sam čekala na mostu evakuaciju ljudi, nastala je strka, vriska, voda je nadirala u romsko naselje sa svih strana, bila nam je potrebna crpna pumpa. U celom gradu je bilo tri pumpe. Građani su bili humaniji nego institucije. Moja porodica je stigla u 23:15h, u kombi je ušla i moja porodica i neke komšije, ukupno nas 16, sve sam ih dovela u stan. Nismo imali struje i ja sam obavestila sve televizije u Beogradu da je Palanka poplavljena, inače niko to ne bi znao. Sve su informacije zapravo bile od usta do usta, i to zato što su meni rekli.

Ja sam preko interneta tražila pomoć za Palanku, jer nismo imali ni vode, ni struje ni hrane... Iz našeg Crvenog krsta nisu tražili pomoć, mi smo je morali tražiti. Trećeg dana je naš Crveni krst stopirao šleper pomoći koji su organizovani zahvaljujući tome što sam kontaktirala Fond B92... Nisam mogla da verujem. Tri šlepera iz Niša su vraćena, OEBS je slao pomoć, UNHCR, UNDP, DAJE, Žene u crnom, Liga Roma.. svi su nam izašli u susret. Solidarnije su bile organizacije, da li međunarodne ili naše, dok su institucije nekako stajale po strani.

Naš predsednik opštine se ponašao kao Supremen, sav u belom je rekao da možemo da napuštimo sklonište, iako mi u Palanci nemamo nikakvo sklonište. Ponašao se kao i premijer na TV, spasili su kornjaču i miša, i tako su se ponosili, ok, životinje treba spašavati... ali... Ipak, najbitnije je da nije bilo ljudskih žrtava.

Bilo je diskriminacije u Crvenom krstu, i prema starim licima, prema Romima, govorili su mi da ih ne zanimaju "ciganski spiskovi, i ti šiptarski cigani koji su nam usmrđeli školu". U školi gde su ljudi bili smešteni, sve da je i bilo vode, nema tuševa, ljudi nisu mogli da se okupaju. Vojska je zaključala svoj Dom u kome ima tuševa, i to uopšte nisu otvorili za poplavljenje. Što se tiče Doma zdravlja i bolnice je stvarno bila na visini zadatka, izlazili su na teren i pomagali ljudima.

Da, mi imamo sirenu u Palanci, ali se jedva čuje. Ona je oglašena jako kasno, nema jačinu, a pri tom, ljudi i ne znaju šta koji zvuk upozorenja zaista znači.

Posle poplave ljudi su bukvalno isterani iz škola u kojima su bili smešteni. Nije bila izvršena dezinfekcija i sve što je nužno. Romske porodice, lica raseljena sa Kosova nisu imali ništa. Bukvalno su im rekli da su imaju rok od 12 sati da napušte smeštaj i vrate se u kuće koje su bile higijenski rizične.

To je stanje trajalo tri nedelje... Bio je problem oko svega, ljudi su bili nervozni, hranu smo delili svima, jer nisu bili samo poplavljeni bez hrane, do hrane ni drugi nisu mogli dolaziti, a tu je dolazilo do diskriminacije, naravno, pre svega prema Romima. Takođe, jedan profesor je odveo grupu dece od 15 godina da čiste neko područje od mrtvih životinja, bez ikakve zaštite, bez ikakvog znanja! Odmah sam sve obavestila, potom su meni pretili da širim dezinformacije, ali na sreću, makar su decu ostavili na miru.

Krenula je bila i blaga epidemija šuge, stomaćnih virusa, i neke zarazne bolesti. Samo u našoj školi je bilo 26 dece obolelo od šuge, a preko 40 njih, kako sam saznala u Domu zdravlja, ali lokalna vlast je to ignorisala, nije htela da proglasi epidemiju. Bunari su nam bili zagađeni, i nakon poplava puštena je voda, sva crvena i braon, i rekli da je voda za piće. Nismo hteli da je pijemo, kupovali smo flaširanu vodu. Međutim, svi privatnici su naprasno podizali cenu vode, konzervirane vode, i podizali su cenu hleba.

Hoću da pohvalim volontere koji su se sami javljali.

Ljiljana Petrović (Zeoke, Lazarevac)

Radila sam tog dana, i rečeno mi je da ne mogu kući jer je prekinut saobraćaj zbog poplava. Tako sam ostala tri dana u Beogradu, i nisam znala šta se dešava sa mojima. Na sreću, nama je uglavnom dvorište poplavljeno, a vrlo malo kuća.

Biljana Sulejmanović, (Rudovci, Lazarevac)

Živim na spratu, nisam poplavila ali sam pomagala. Komšije u Rašinom Selu su najviše bili ugroženi. Pre svega njihova stoka, živina, voda je stigla do prozora na kući. Niko nas nije zvanično obavestio da će se izliti voda. Reka Peštan se izlila, dok su radili telefoni još smo i ponešto znali, sve od komšija smo saznavali, samo od usta do usta. Nestalo je struje i vode, u prodavnici nije bilo ni hleba, pa ni brašna, narod je pravio zalihe.

Najviše je stradala stoka. Posle je bilo obećanje da će to da im se nadoknadi, ali tu pomoć ipak nisu svi dobili. Jedna žena kojoj je uništen plastenik nikada nije dobila nadoknadu. Nas je posle zadesila i ona oluja, mesec dana kasnije, i sve je zavislo od procene države kome će dati pomoć ili ne. Taj tornado je meni odneo 20 crepova, ja nisam ni htela da tražim pomoć, bilo me sramota da za to malo da tražim pomoć jer nekim ljudima je odneo ceo krov. A bilo je ljudi koji su i sami bacali crepove sa krova da bi dobili pomoć.

U Rudovcima ima nas Roma malo, nema toliko rasizma, nije da nema upošte, ali mi se borimo.

Nevena Marković (Rudovac, Lazarevac)

Ja nisam bila poplavljena ali većina kuća u mom selu jeste. Pomagala sam koliko sam mogla. Najviše su stradale kuće, ljudi su pomagali da se nosi nameštaj, sve je otišlo. U selu su uglavnom niske kuće. Ja sam iz istog mesta kao i Ljiljana. Mi imamo te kanale, kopovske, koji idu kroz celo selo, koji su bili zapušteni. I kod nas su u toj situaciji, dizali cene hleba i vode u prodavnicama. Hleb je u jednoj pekari dostigao i cenu do 150 dinara, nigde nisi mogla da nabaviš kvasac.

Snežana Ilić (Smederevska Palanka)

Zdravka je već sve rekla, dodala bih samo u vezi sa epidemijom. Svakog dana je nas nekoliko dolazilo u bolnicu sa istim simptomima dijareje. Naime, niko nam nije javio da voda iz bunara nije za piće i mi smo obolele. Ja sam toliko dehidrirala da mi je život bio ugrožen. Šugu smo takođe imali jer nismo imali vode, po nas deset 15 je bilo u istoj kući, iz bunara smo zahvatili vodu i za kuvanje i za pranje... tako se proširila i šuga.

Bilo je puno nepravilnosti u podeli pomoći. Ta pomoć nije bila deljenja ljudima koji su poplavljeni jer su dobijali volonteri i to oni koji su tu bili samo zato da bi uzeli sebi. Romi su bili maltretirani, kao što je već rečeno. Noću se pomoć iznosila iz Crvenog krsta, i to uz pomoć direktora. Nepravilnosti nisu bile samo u Crvenom krstu već i u romskom udruženju. Naš romski predsednik je tu pomoć zaključao i delio samo onima kojima je hteo. (Romski kulturni klub)

Moji kumovi koji su bili poplavljeni do krova, stariji ljudi... nisu mogli da čekaju u tim redovima za hranu i vodu, posebno što se dešavalo da taman stignete na red a pomoć nestane jer su neki uzimali više nego što im treba. Takođe, neki punkotvi su bili daleko pa ne možete ni stići do njih. Organizovale bi smo se po nas nekoliko i plaćale taksi da bi smo išle po hranu. Nisu nam davali da vidimo zalihe u Crvenom krstu, ono najbolje su ostavili za sebe, a nama delili ono najgore, nekvalitetno. Kvalitetna hrana ili hemija ili garderoba nije stizala do nas.

Moram da dodam da mene nisu uračunali u žrtvu poplave, jer je mene poplavila podzemna voda. I to ne spada u poplavu, to su mi zvanično rekli.

Kada se voda povukla, nije se moglo živetu tu od smrada. Komisija nije htela da dođe. Ja sam ipak bila uporna, i onda su mi dali kao pomoć svega 120.000 dinara. A ja sam morala ceo zid da skidam, sav malter je otpao, jer je od vode sve otpalo. Ove godine sam sve to morala da ponovo malterišem a vlaga se i dalje vidi dole po zidovima.

Zora Petrović (Smederevska Palanka)

Sve što su rekly Sneža i Zdravka je to. Pomogle su nam dosta komšije, sa stvarima. Nama je voda ušla u kuću usred noći. Komšije su pomagale. Dete sam smestila u školu, a suprug i ja smo pomagali deveru. Dete mi je tako bilo tri dana u školi. Struje nismo imali, neki telefoni su radili a neki nisu. Nismo imali vodu 20 dana, koristili smo je sa bunara. Moj sin je dobio temperaturu u školi, nije navikao na te uslove, imao je 15 godina tada.

Dragica Stanojević (Zeoke, Lazarevac)

Ja nisam bila poplavljena jer sam na brdu, ali smo bili odsečeni od sveta. Most je bio poplavljen, saobraćajnice su bile poplavljenje. Borili smo se sa bujicama sa brda, kopali kanale da ne bi bili poplavljeni, krov je prokišnjavao od silnih kiša. Nismo nikud išli, hleb nije stizao u prodavnicu jer smo bili odsečeni. No, nisu povećavali cene namirnica.

Bili smo odsečeni nekih tri dana od ostatka. Peštan je bio ravan sa asflatom. Moj muž je silazio sa šeširovom i krampom da pomogne ljudima. A on i ja smo kopali kanale i kroz šume da bi se vode slivale tokovima da ne ugroze kuće i dvorišta. Pretila su i klizišta, zato smo to radili.

Milica Stanojević (Zeoke, Lazarevac)

Isto sam radila što i moji roditelji. Od mosta nigde nismo mogli proći, Peštan je poplavio most, nije se video put, niste mogli znati gde gaziti. Niti smo mi gde išli, niti je ko dolazio kod nas. Struja je nestajala povremeno. Mi i inače nemamo vodu u nekim kućama, a ovi koji su delili ljudima vodu, čula sam da su u Šopićima ljudima naplaćivali vodu koja je trebalo da se deli. Čula sam i da su i hleb nekim ljudima naplaćivali.

Mi u Zeokama nismo ništa dobijali, niti smo imali kome da se obratimo. Ako se javiš MZ oni ništa ne bi preduzeli. Nije radila mobilna telefonija. Nama je pretilo klizište, i bujice iz šume, i bili smo odsečeni vodom od ostatka sveta. Ali nisu nas videli kao poplavljeno područje, i niko nije došao da nam pomogne.

Valentina Marković (Lazarevac)

Radim kao pedagoški asistent u školi, vraćala sam se sa posla i jedan čovek mi je na autobuskoj stanici rekao da je potop u Lazarevcu. On me spasao, možda bih se udavila.

Kasnije smo se organizovale, došle su žene i mi smo posetile naselje. Svi ste vi moje i mnogo ste mi pomogle.

Ja sam propratila sva dešavanja vezana za poplave. Moje kolege iz nevladinih organizacija su me razočarale, oni su gledali samo svoj interes. Ja sam ušla u Sportski centar Lazarevac kao Romkinja. Žene, koje su tu bile smeštene sa porodicama, su se požalile da ne dobijaju hranu koja stiže i ulazi kroz vrata, a izlazi kroz prozor. Kažu da su ljudi donosili pomoć i garderobu koju im nisu davali. Govorili su da nije za ovo godišnje doba i da će im dati kad dođe vreme za to. U oktobru ništa nisu dobili, to je preko noći izneto. Mi ne znamo gde je to završilo. Ljudi su se žalili da nemaju veš da se presvuku. Žene iz Beograda su napravile žurku i za sav novac koji je sakupljen kupljen je veš za 27 romskih porodica. Nisam dozvolila da Sportski centar raspolaze sa tim, nego smo direktno, moje drugarice i ja, podelile ljudima koji su tu privremeno živeli.

Rizici u romskim mahalama

Svako organizovano društvo moralo bi da čini makar minimalne napore u pogledu bezbednosti svojih građana. Stalni rizik i pretnju po bezbednost stanovništva Srbije predstavljaju posledice elementarnih nepogoda i tehničkih i tehnoloških nesreća, kao i ugrožavanje životne sredine i zdravlja građana usled radiološke, hemijske i biološke kontaminacije. Životnu sredinu dodatno ugrožavaju i objekti sa visokim stepenom rizika.

Neformalna naselja, među koje ubrajamo i romske mahale, ne zadovoljavaju standarde gradnje i bezbednosti. Formiranje novog sistema zaštite i spasavanja, počelo se početkom 2010. godine a problem neformalnih naselja treba da bude sagledan na mnogo ozbiljniji način.

Opasnosti i rizici koji ugrožavaju stanovništvo u romskim mahalama su svakodnevni, sreću se na svakom koraku. Da bi se smanjio rizik neophodno je analizirati moguće uzročnike i faktore rizika, da bi se njima upravljalo u meri u kojoj je to moguće. Ovim bi se smanjila izloženost opasnostima i ugroženost ljudi i imovine i unapredila ukupna spremnost samih Roma, stanovnika naselja za reagovanje na ove događaje. Kvalitetnom procenom rizika neophodno je utvrditi prirodu i stepen rizika potencijalne opasnosti, stanja ugroženosti i posledica, koja mogu potencijalno da ugroze živote i zdravlje ljudi, posao i životnu sredinu.

Pored zaštite stanovništva u normalnim uslovima, zaštita u vanrednim situacijama pojavljuje se kao posebno značajan problem, jer su u velikoj meri ugroženi životi i zdravlje ljudi. Izloženost riziku javlja se kao posledica izloženosti elementarnim nepogodama, nesrećama koje se javljaju kao posledica siromaštva, funkcionalne nepismenosti, načina života i namere ili nemara čoveka.

Elementarne nepogode

Elementarne nepogode (zemljotresi, poplave, sneg, klizanje terena) oduvek su predstavljale veliku opasnost, čije su posledice bile teške i katastrofalne sa ljudskim žrtvama, velikim pustošenjima i razaranjima. Pored ljudskih žrtava, teških poremećaja socijalne i psihološke prirode, neprocenjiva je i materijalna šteta koju su stanovnici i država pretrpeli. Doduše u poslednjih 50-tak godina, osim poplava i zemljotresa, romska naselja i sami stanovnici tih naselja nisu imali veće probleme. Bilo je bujičnih poplava. Bujične poplave se karakterišu brzim nastankom i kratkim trajanjem.

Ubrajamo ih u grupu predvidivih pojava, koje brzo nastaju i kratko traju, a iza sebe ostavljaju ruševine. Javljaju se za vreme i posle jakih olujnih nepogoda, jakog intenziteta. Nije definisano u koje doba godine se javljaju bujične poplave, pa su se javljale u zimskom periodu (novembar 2007. godine, na rekama: Vlasina, Nišava, Jablanica i Pusta) ili u prolećnom periodu (maj 2010. godine, Trgovište) i letnjem periodu (jun 1988. godine, na reci Vlasina, a jun 1999. godine na rekama: Jasenica, Kubršnica i Topčiderska reka). Godina 2010. je karakteristična po tome što su bujične poplave nanele velike štete po celoj teritoriji Republike Srbije. Opštine Zaječar, Ljubovija, Loznica, Valjevo, Osečina pretrpele su velike štete od bujičnih poplava, dok je Trgovište teško postradalo od razorne bujične poplave reke Pčinje i pritoka.

Tradicionalni način zaštite od ove vrste poplava je izgradnja čvrstog sistema objekata. Ukoliko je takav sistem nedovoljan ili ga uopšte nema, iza bujične poplave ostaju ruševine mostova, puteva, zgrada i svega što im je na putu.

Kako su troškovi izgradnje pasivnog sistema zaštite od bujičnih poplava veliki, jedini način za smanjivanje šteta je organizovanje pravovremene najave mogućih bujičnih poplava i premeštanje ljudi i pokretnih dobara sa puta bujične poplave. Međutim, običaj nastajanja i izgradnje romskih naselja u priobalju reka mora da postane deo prošlosti, a samim Romima treba da se skrene pažnja na opasnosti gradnje objekata za stanovanje u priobalnom području. Poslednje poplave u Srbiji u maju 2014. godine mogu da nam posluže kao pouka.

Rizik koji proističe iz namere ili nemarnog odnosa ljudskog faktora

Rizici u romskim mahalama ovog tipa, se mogu javljati kao: požari i zagađenje atmosfere. Sa požarima se danas susrećemo svuda i na svakom karaku. Požara u kojima su stradala čitava naselja bilo je širom sveta, pa i kod nas. Na teritoriji Republike Srbije u poslednjih desetak godina bilo je ukupno preko 200.000 raznih događaja od čega preko 150.000 požara. Dva cela naselja Salvatore u Bujanovcu i Vrela Ribnička u Podgorici su u potpunosti izgorela u tren oka. Skoro hiljadu ljudi je ostalo bez ičega „u jednom trenu“.

Požari predstavljaju jednu od najvećih opasnosti za stanovništvo i materijalna dobra, a zaštita od požara nikada nije jednostavan zadatak za subjekte koji tu zaštitu ostvaruju u svom radu. Problem zaštite od požara u romskim naseljima je vrlo kompleksan i težak. Postavlja se pitanje šta i kako se u postojećim uslovima gradnje, materijala koji se ugrađuje u kuće i infrastrukturne opremljenosti uopšte, može preduzeti a da se opasnost od požara u romskim naseljima značajno smanji? Prvenstveno, moguće je uraditi mnogo toga na prevenciji i umanjenju potencijalnih rizika. To što u romskim naseljima ne možete naći kofu peska je činjenica koja ukazuje na nedostatak bezbednosne kulture. Međutim, nedostatak priključka za hidrantsku mrežu je više politički stav nego stručna dilema. Zapravo, pravo na bezbednost svakog pojedinca i zaštita od pretnji po njegov život i imovinu jedno je od neprikosnovanih ljudskih prava i država je obavezna da isto obezbedi svojim delovanjem. Broj požara u romskim naseljima za poslednjih desetak godina je u porastu. Broj žrtava je takođe u porastu. Nažalost, skoro 90% stradalih su deca. Manji, neprijavljeni požari u naseljima su praktično deo svakodnevnice.

Uzroci su različiti. Kada u naselju ima struje, uzrok požara su neadekvatne električne instalacije. Kada nema struje, uzrok požara je sveća. Skoro 80% domaćinstava se greje na čvrsto gorivo. Alternativni vidovi grejanja i nepoznavanje same pojave požara su izvor velike opasnosti za požare koji nastaju nehatom ili požare nastale usled dečje igre raznim vrstama sredstava za paljenje. Poseban vid pretnje su u improvizovanim stambenim objektima razni dimovodni kanali, koji ne samo da predstavljaju jedan od najčešćih uzroka požara, već i opasnost od trovanja ugljen-dioksidom čitave porodice. Opasnost od gušenja otrovnim gasovima se povećava korišćenjem zapaljivih materijala, koji sagorevanjem stvaraju veliku količinu dima i raznih gasova, štetnih za ljudsko zdravlje. Opasnost od ovakve vrste požara nije prisutna samo tokom grejne sezone, jer se ovi vidovi grejanja koriste tokom čitave godine. Specifičnost samog naselja koja zahteva posebnu pažnju prilikom pojave požara je činjenica da su na malom površinskom prostoru romska naselja veoma gusto naseljena i u njima se

nalazi pretežno mlađa populacija. Uz znatnu količinu zapaljivog materijala, na relativno ograničenom prostoru, postoji mogućnost pretvaranja iz tzv. početnog, malog požara u vatrenu stihiju, gotovo sa parametrima požarne oluje, koja bi mogla da za relativno kratko vreme, uništi sve pred sobom.

Pristupačnost naselja i pristup samom objektu koji gori je vrlo problematičan. Otežavajuća okolnost za delovanje vatrogasnih jedinica u slučaju požara je zapravo sama uređenost ulica u naselju. Kako su ona nastajala mimo važećih zakonskih i urbanističkih propisa, imena ulica gotovo da ne postoje. Za delovanje vatrogasaca osnovno je pravovremeno saznanje o požaru. Vreme intervencije se skraćuje telefonskom dojavom požara i to je sada manji problem no ranije, jer skoro svaka kuća ima makar jedan mobilni telefon.

Situacija sa postojanjem vodovodne mreže je najproblematičnija. Ona je u vezi sa činjenicom da najugroženija naselja još uvek nemaju vodovod ili ako i imaju vodu za piće ona je sa česama koje nisu baš u blizini.

Brzina dolaska vatrogasne jedinice (profesionalne ili dobrovoljne) na lice mesta je vrlo problematična. Osim mnogobrojnih uzroka požara, koji su pre svega, odraz izuzetno loših životnih uslova, potrebno je spomenuti i mogućnost namernog izazivanja požara.

Određeni stepen etničke netrpeljivosti, ponekad i socijalne neprihvaćenosti koji postoji, ne se sme zanemariti. Ove pojave su prisutne i u drugim zemljama u okruženju. U nekim naseljima su se ranije već dešavali određeni namerni požarni incidenti.

Predlog i plan akcije zaštite od požara u romskim naseljima

U očekivanju predstojećih zakonskih rešenja, koja će jasno definisati obaveze mnogih subjekata čiji je zadatak zaštita stanovništva i materijalnih dobara, potrebno je svakodnevno preduzimati moguće aktivnosti.

Iz tog razloga je potrebno da se i za ovaj problem izradi Predlog mera i plan delovanja. Uz objektivnu procenu okolnosti, koje postoje sa aspekta zaštite od požara, u romskim naseljima je potrebno prvenstveno aktivnosti svesti na određeni broj mera kratkoročnog karaktera, možda za početak, na određenom prostoru. Razlog za ovakvu vrstu delovanja, su pre svega, izuzetno loši urbanistički uslovi u tim naseljima, zbog čega preduzimanje određenih građevinsko-urbanističkih mera ne bi bilo moguće, niti ekonomski opravdano. Ne može se zanemariti činjenica da postoji veliki broj romskih naselja koje je u budućnosti potrebno raseliti sa postojećih lokacija. Ipak, ono što brine, je da će romska zajednica, ukoliko bude zanemarivana i needukovana o opasnostima požara kao do sada, biti i dalje kontinuirano ugrožena, a specifičan način života pripadnika ove etničke zajednice (pre svega sakupljanje sekundarnih sirovina, njihovo neprimereno čuvanje i skladištenje), može da predstavlja opasnost celokupnoj zajednici na određenom prostoru. Saradnja šire društvene zajednice na rešavanju ovog složenog problema je neophodna. Većinsko stanovništvo koje živi u neposrednoj blizini romskih naselja, i pre svega lokalna samouprava, zajedno sa predstavnicima Roma, treba da aktivno učestvuje u akcijama unapređivanja ukupne bezbednosti. Zato je važno da se pitanjem bezbednosti bave i političke grupe.

Prvi korak je pomoć u stvaranju veza romske zajednice i institucija, a pre svih ostvarenje saradnje sa odeljenjima Sektora za zaštitu i spasavanje MUP-a Republike Srbije. Sektor za zaštitu i spasavanje MUP-a Republike Srbije osmišljenom akcijom može da pokrije veća romska naselja, pobrine se da se, u saradnji sa nadležnim komunalnim službama, postavi adekvatna vodovodna instalacija, koja bi, u slučaju požara, omogućila vatrogascima da uspešno deluju. U tom smislu, obilazak stanovništva, uspostavljanje saradnje sa neformalnim vođama romske zajednice, a kasnije i sa nekom vrstom „kućnog saveta“ mahale, omogućilo bi uspeh preduzetih akcija. Osim praktične koristi za obe strane, ova vrsta saradnje bi doprinela da MUP-a Republike Srbije ostvari savremeni koncept zaštite, koji promovise zaštitu života i materijalnih dobara svakog građanina. Zajedno sa romskom populacijom, pokazala bi se na delu želja da se reše postojeći problemi, a pre svega, da MUP Republike Srbije nema diskriminatorski odnos ni prema jednoj etničkoj manjini, samim tim ni prema romskoj. Pritužbe raznih vrsta na rad službenika MUP-a Republike Srbije su do sada stizale do javnosti od strane nekih organizacija civilnog društva, ali i samih Roma.

Čini se potrebnim da sami žitelji romskih naselja aktivnim radom u svojoj zajednici ili u saradnji sa nekom od humanitarnih organizacija, pokrenu pitanje uređenja okućnica i uklanjanja zapaljivog materijala iz neposredne blizine objekata. Mediji, u oblasti zaštite od požara imaju izuzetno važnu, zapravo nezamenljivu ulogu. Radio i TV emisije koje se bave pitanjem zaštite od požara u romskim naseljima, su bile izuzetno dobro prihvaćene od strane gledalaca.

Izuzetno značajan segment zaštite je i edukacija. Ovde se čini neophodnim pokrenuti obuku na terenu, a to bi OCD i službenici MUP-a morali da rade kontinuirano, pre svega, sa svim gradskim i opštinskim upravama, koje u opisu svojih delatnosti, imaju i poslove zaštite i bezbednosti stanovništva.

Zaštita od požara treba da se operacionalizuje kroz relevantan, ekonomski prihvatljiv program. Neophodan deo ovog programa je i edukacija romske zajednice o pretećoj opasnosti požara na način prihvatljiv njenom životnom okruženju koji bi pomogao da se, u slučaju nastanka, posledice smanje.

ing. Osman Balić

Saveti za bezbednost i popis nadležnih za bezbednost

Savet za bezbednost treba da identifikuje ko su relevantni subjekti u lokalnoj sredini koji su spremni da se aktivno angažuju na rešavanju bezbednosnih pitanja i stvaranju bezbednijeg okruženja. Prilikom izbora članova Saveta treba voditi računa da u sastav budu uključeni oni ljudi koji poseduju znanja i veštine relevantne za oblast bezbednosti i koji svojim autoritetom mogu da utiču na stavove građana. Drugo, važno je voditi računa i o tome da sastav saveta odražava zajednicu u kojoj deluje. S obzirom na njihovu društvenu ulogu, značajni predstavnici lokalne zajednice koje je poželjno uključiti u sastav saveta, mogu biti:

Predstavnici i predstavnice lokalne samouprave. Organi vlasti imaju ključnu ulogu u radu lokalnog saveta za bezbednost. Oni osnivaju savet i vode njegove aktivnosti. Pored toga, lokalna samouprava usvaja dokumenta koja definišu prioritete lokalne zajednice (npr. Statut grada/opštine) i planove za razvoj lokalne zajednice (npr. viziju razvoja opštine ili grada) a u skladu sa kojima savet planira svoje aktivnosti.

Predstavnici policije. Policija je institucija koja na lokalnom nivou ima najznačajniju ulogu u zaštiti i unapređivanju bezbednosti građana i građanki. Njene nadležnosti u Republici Srbiji, između ostalog, podrazumevaju: zaštitu života, lične i imovinske sigurnosti građana; sprečavanje i otkrivanje krivičnih dela i pronalaženje i hvatanje učinioca krivičnih dela i njihovo privođenje nadležnim organima; održavanje javnog reda i mira; obezbeđivanje zborova i drugih okupljanja građana; obezbeđivanje određenih ličnosti i objekata; bezbednost saobraćaja na putevima; zaštitu od požara i dr. Nadležnost policije u navedenim oblastima i resursi kojima raspolaže su neizostavni prilikom definisanja bezbednosnih problema sa kojima se lokalna zajednica suočava, utvrđivanja prioriteta i planiranja aktivnosti koje bi vodile njihovom minimiziranju.

Predstavnici pravosuđa. Sudovi i tužilaštva ostvaruju značajnu funkciju u lokalnoj zajednici zbog toga što su nadležni za suzbijanje kriminaliteta putem gonjenja i kažnjavanja izvršioca krivičnih dela. Pored toga, sudska kontrola pruža pravosuđu više kontrolnih mehanizama (npr. odlučivanje o odgovornosti za krivična dela počinjena protiv službene dužnosti) koji imaju za cilj unapređivanje bezbednosti građana.

Predstavnici institucija za zdravstvenu i socijalnu zaštitu. Institucije za zdravstvenu i socijalnu zaštitu u svojoj nadležnosti imaju suočavanje sa pojedinim bezbednosnim izazovima (narkomanija, epidemije i sl.). Njihova ekspertiza i iskustvo u bavljenju ovim izazovima čini ove institucije nezaoobilaznim prilikom procene stanja bezbednosti lokalne zajednice i predlaganja preventivnih i drugih mera. Saradnja sa policijom, pravosuđem i vaspitno-obrazovnim institucijama je neophodna za efikasno suprotstavljanje bezbednosnim izazovima sa kojima se suočava lokalna zajednica.

Predstavnici vaspitno-obrazovnih institucija. Vaspitno-obrazovne institucije su u direktnom kontaktu sa najmlađim stanovnicima lokalne zajednice. Prilikom planiranja aktivnosti njima namenjenih, neizostavno je učestvovanje ovih institucija u proceni stanja bezbednosti lokalne zajednice i mišljenje o primerenosti planiranih aktivnosti željenim ciljnim grupama. Oni imaju najznačajniju ulogu u sprovođenju preventivnih aktivnosti.

Predstavnici medija. Podrška javnosti je značajna za uspeh aktivnosti svakog lokalnog saveta za bezbednost. Predstavnici medija mogu učestvovati u izradi komunikacionog plana saveta koji treba da obezbedi bolje razumevanje i veću podršku javnosti za aktivnosti saveta. Lokalni mediji mogu samostalno i/ili u saradnji sa savetom da organizuju kampanje i akcije koje su za bezbednost lokalne zajednice.

Predstavnici udruženja građana. Organizacije civilnog društva su često u boljoj poziciji od lokalne vlasti kada je reč o komunikaciji sa građanima i građankama. One imaju više mogućnosti da se raspitaju o strahovima i prioritetima građana i građanki, kao i da predlažu rešenja koja će odgovarati i ranjivim društvenim grupama. Zajedničke procene rizika i kreiranje poverenja neophodnog za podršku aktivnostima saveta nekada je lakše sprovesti uspostavljanjem neformalnih kontakata i saradnje sa organizacijama civilnog društva, nego korišćenjem birokratizovanih i sporih kanala međuinstitucionalne saradnje. Zbog svog nezavisnog statusa, organizacije civilnog društva su u poziciji da nadziru sprovođenje aktivnosti saveta i da ukazuju na specifične potrebe određenih društvenih grupa. Mogu biti uključene u sve faze rada saveta: 1) prilikom analize stanja bezbednosti učešće ovih organizacija će doprineti da slika o prioritetima i potrebama lokalne zajednice bude potpunija; 2) prilikom implementacije akcionog plana posebno je korisno uključiti ih jer imaju iskustva u pojedinim oblastima (npr. trgovina ljudima, porodično nasilje, diskriminacija) ili predstavljaju određene društvene grupe (nacionalne manjine, žene, mlade i sl.), a mogu biti uključene i u radne grupe saveta za bezbednost; 3) prilikom monitoringa implementacije akcionog plana, njihovo učešće će obezbediti nezavisnu procenu napretka akcionog plana.

Predstavnici verskih zajednica. Verske zajednice su značajan partner saveta za bezbednost zbog razvijenih kontakata sa svojim članovima, ali i drugim akterima u lokalnoj zajednici. Zbog čestih kontakata sa građanima, verske zajednice su u prilici da se upoznaju sa njihovim najznačajnijim problemima i potrebama. S obzirom na saznanja koja poseduju, predstavnici verskih zajednica mogu dati korisne savete prilikom definisanja prioriteta u lokalnoj zajednici i u izradi strateških dokumenata, ali i prilikom sprovođenja aktivnosti saveta.

Predstavnici poslovnog sektora. Poslovni sektor je značajan akter na lokalnom nivou koji savetu za bezbednost može pružiti informacije o prioritetima poslovne zajednice kao značajne interesne grupe. Pored toga, poslovni sektor može kroz sponzorstva i finansirati neke aktivnosti saveta.

Nezavisni stručnjaci i stručnjakinje. Nezavisni stručnjaci i stručnjakinje mogu da imaju kritički pogled na sektor bezbednosti, zbog toga što nisu deo državnih struktura bezbednosti. Svojim analizama, predlozima i evaluacijom izvedenih aktivnosti mogu unaprediti postojeća rešenja i ona koja su u pripremi.

Članstvo u Savetu treba da bude navedeno u odluci o formiranju saveta za bezbednost. Poželjno je da članovi Saveta budu navedeni imenom i prezimenom i da se navede funkcija koju obavljaju. Pored navođenja članova, u odluci o osnivanju potrebno je da se navede i ko predsedava Savetom. Takođe, način na koji prestaje članstvo u ovom telu može da se uredi istim aktom.

Zadaci Saveta u oblasti bezbednosti na lokalnom nivou definišu se odlukom, odnosno rešenjem o osnivanju saveta, a mogu se grupisati na sledeći način:

- Analiza stanja bezbednosti u lokalnoj zajednici koja se zasniva na prikupljanju i proceni svih raspoloživih i javno dostupnih podataka, zatim na utvrđivanju problema koji utiču na bezbednost građana i na određivanje prioriteta; proces procene stanja bezbednosti treba da bude sveobuhvatan i da kroz konsultacije uključi sve bitne predstavnike lokalne zajednice kako bi savet stekao bolji uvid u probleme sa kojima se građani suočavaju.
- Izrada lokalnog plana za bezbednost koji je zasnovan na rezultatima prethodne procene stanja bezbednosti, a koji će omogućiti da se identifikovani problemi i prioriteti rešavaju kroz saradnju i partnerski odnos.
- Osnivanje radnih grupa koje se bave rešavanjem pojedinačnih problema i u vezi sa tim projektuju akcione planove koji jasno definišu pristup rešavanju određenog problema.
- Analiza i revizija lokalnih resursa/budžeta, kako bi se obezbedila finansijska pomoć radnim grupama u savetu za bezbednost, u slučajevima kada je ona neophodna.
- Izrada lokalnog plana komunikacije koji savetu pomaže da na što bolji način komunicira sa spoljnim akterima, odnosno sredinom u kojoj deluje i slično.

Način rada. Uspeh saveta za bezbednost na lokalnom nivou umnogome zavisi od načina na koji se njime upravlja. Članovi i članice saveta pre početka rada treba da donesu odluku o učestalosti održavanja sastanaka i načinima dokumentovanja rada. Neophodno je potom da imenovati predsedavajućeg/u koji/a će voditi sastanke, kao i koordinatora/ku koji/a je odgovoran/na za administraciju i staranje o pisanju zapisnika sa održanih sastanaka. Ovi i slični detalji vezani za rad saveta za bezbednost uređuju se Poslovníkom o radu.

ing. Osman Balić

Prva pomoć

Prva pomoć predstavlja skup mera i postupaka kojima se spašava život i sprečava dalje pogoršanje zdravlja povređenih i obolelih osoba. Primenuje se na licu mesta ili na bezbednom odstojanju od mesta nastanka povrede ili bolesti.

Osnovni zadatak prve pomoći je očuvanje života ljudi, odnosno da se unesrećena lica u što boljem stanju i u što kraćem vremenskom preiodu transportuju do odgovarajuće medicinske ustanove.

Prva pomoć se razlikuje od stručne medicinske pomoći, a pružaju je lekari, obučeni spasioци ili laici koji su se zadesili na mestu nesreće koji bi trebalo da budu obučeni za pružanje prve medicinske pomoći. Svaki čovek treba da zna da je ukaže samom sebi ili drugoj osobi. Ona treba da bude pružena što pre, ne čekajući na dolazak stručnog osoblja, jer to predstavlja samo gubitak dragocenog vremena, a ponekada upravo takva zakašnjenja dovode u pitanje život povređenog.

Sredstva za prvu pomoć

Sredstva za pružanje prve pomoći se dele na standardna, priručna i improvizovana. Ukoliko postoji mogućnost uvek treba koristiti standardna sredstva, a to su ona sredstva koja su unapred pripremljena za takve prilike. Međutim, često se na mestu događaja ne raspolaze sa njima, pa se koriste priručna sredstva i pri tome dolazi do izražaja znanje i sposobnost lica koje pruža prvu pomoć.

Standardna sredstva su industrijski proizvedena oprema i materijali koji služe za intervencije kao što su sprečavanje krvarenja, previjanje rana, imobilizacija povređenih delova tela i sl. Ovde spadaju: razne vrste zavoja, gaze, hanzaplast, leukoplast, makaze, trougle marame, tubusi, maske, rukavice, Šancova kragna itd. Priručna i improvizovana sredstva nisu primarno namenjena za pružanje prve pomoći, ali se često koriste u nedostatku ili kao dopuna standardnim sredstvima. Tu spadaju: komadi raznih tkanina i odeće, šatorsko krilo, komadi drveta, metala itd.

Imobilizacija

Imobilizacija je postupak kojim se ozleđeni deo tela stavlja u stanje mirovanja. U okviru prve pomoći provodi se privremena (transportna) imobilizacija. Njena svrha je sprečiti pogoršanje ozlede i smanjiti bol tokom prevoza do bolnice. Indikacije za imobilizaciju su: prelom kosti ili sumnja na prelom, opsežna rana ili opekline, smrzotina, zmijski ugriz i prignječenje uda.

Pregled i trijaža povređenih

Pregled u prvoj pomoći služi za utvrđivanje stanja osoba i vrste i stanja njihovih povreda i oboljenja. Pre toga se vrši procena eventualnih opasnosti po unesrećene i spasioce na mestu nesreće, sagledavaju se okolnosti na mestu događaja i uvrđuju svi faktori bitni za spašavanje života i zbrinjavanje

povreda. Tokom pregleda se nastoje izbeći prisutne opasnosti (strujni kablovi, vatra, opasne materije, preteće zarušavanje) i izbegavaju se previdi u proceni opšteg stanja i stanja povreda unesrećenih lica. Tokom pregleda se utvrđuje stanje svesti, vitalne funkcije (disanje i rad srca) i vrši se tzv. „detaljan pregled“ kojim se traže skrivene ili teško dostupne otvorene i zatvorene povrede.

Trijaža predstavlja razvrstavanje povređenih i obolelih osoba u odgovarajuće grupe. Ova faza sledi nakon pregleda, a razvrstavanje se vrši na osnovu vrste povreda, vrste i hitnosti potrebnih mera prve i stručne medicinske pomoći i na osnovu vrste i hitnosti transporta. U zavisnosti od toga postoje četiri reda hitnosti za ukazivanje prve pomoći i transport do medicinske ustanove.

Prvi red hitnosti čine: prividna smrt i besvesna stanja, stanja praćena gušenjem, spoljašnje i unutrašnje krvarenje sa znacima iskrvarenosti, povrede glave praćene nesvesticom, otvorene povrede telesnih duplji, kraš povrede, bolesti i povrede koje prate znaci akutnog abdomena (upala slepog creva, prskanje čira, povrede trbušnih organa), trovanja u početnoj fazi.

U drugi red hitnosti spadaju: krvarenja bez znakova iskrvarenosti, otvoreni prelomi kostiju i zglobova, obimnije povrede mekih tkiva, teške opekotine i smrzotine i povrede nastale kao posledica zračenja. U treći red hitnosti spadaju: rane sa slabim krvarenjem, opekotine do 40% površine tela, manje smrzotine i lakše povrede udružene sa ozračenjem. Četvrti red hitnosti čine: povrede kičmenog stuba i kičmene moždine, zatvorene povrede karlice, zatvoreni prelomi kostiju i uganuća i iščašenja zglobova.

Reanimacija

Ukoliko se osoba nalazi bez svesti i vitalnih funkcija (puls, disanje) započinje se reanimacija. U samom startu je neophodno udaljiti ostale osobe koje su se našle na mestu nesreće i pozvati hitnu pomoć. Potom se lagano prodrma osoba bez svesti kako bi ustanovili čuje li nas ili ne. Potom pregledamo vitalne funkcije postavljanjem dlana na grudni koš i usmeravanje uha ka ustima povređenog kako bi videli diše li. Dok to radimo gledamo pomera li se grudni koš. Zatim preplićemo prste na rukama i korenom dlana pritiskamo grudnu kost. Moramo paziti da laktovi uvek budu opruženi i da grudni koš pritiskamo određenim ritmom, onim kojim kuca srce.

Grudnu koš pritiskamo dok dvaput ne izbrojimo do 15. Zatim povređenom dajemo veštačko disanje. Odižemo mu glavu i začepimo nos. Prste držimo ispod brade povređenog. Lagano uduvavamo vazduh u usnu šupljinu. Ukoliko se grudni koš odiže, vazduh je ušao u pluća. Ukoliko se ne odiže, to znači da isto to treba ponoviti iznova. Sve ovo se ponavlja dok osoba ne povрати vitalne funkcije, dok ne dođe hitna pomoć ili u krajnjem slučaju dok se ne umorite. Ukoliko se vitalne funkcije povrate, radi se detaljan pregled, osoba se postavlja u koma-bočni položaj i utopljava se.

Krvarenje

Krvarenje je isticanje krvi iz povređenog organa. Krvarenja delimo na arterijsko, vensko i kapilarno. Arterijsko krvarenje šiklja u mlazevima, krv je svetlo crvene boje. Vensko krvarenje je obilno, jer su vene rezervoari krvi. Kapilarno krvarenje je kapljicašto i brzo staje. Krvarenja prema sredini gde ističe

delimo na: spoljašnje i unutrašnje. Spoljašnje krvarenje možemo zaustaviti u okviru prve pomoći, a unutrašnje se ne može zaustaviti u okviru prve pomoći.

Znaci krvarenja: bleđa koža, hladna i vlažna koža, brz i slabo opipljiv puls, brzo i površno disanje, muka i povraćanje, žeđ, strah i gubitak svesti. Gubitak velike količine krvi može dovesti do šoka. Prilikom sprečavanja šoka treba tretirati uzrok, stalno pratiti stanje, sprečiti gubitak toplote, obezbediti medicinsku pomoć. Zabranjeno je davati hranu i zabranjeno je pušenje cigareta u blizini povređenog.

Zaključak

I na kraju, smatrale smo da je važno da sa vama podelimo i zaključke Osmana Balića, a koji bi pomogli u popravljanju bezbednosne situacije u romskim naseljima:

Institucionalno-organizacione aktivnosti: Zbog nepostojanja uslova za doslednu primenu postojećih propisa, neodgovarajuće organizacije u sprovođenju preventivnih mera, nedostupnosti specijalizovanih katastarskih mapa rizika u romskim naseljima - mahalama, odsustvo kapaciteta samih stanovnika romskih naselja (znanje i sredstva) za reagovanje na samom početku akcidenata, kao i nepoštovanje zakona i metodologije upravljanja opasnim otpadom, potrebno je formirati stručnu grupu pri MUP-u Republike Srbije koja bi uradila analizu postojećeg stanja i predložila mere za dugoročno saniranje i unapređivanje stanja bezbednosti u romskim naseljima u Srbiji. Tom analizom moguće je sagledati značaj i potrebu legalizacije romskih naselja kao "uslov svih uslova."

Materijalno-tehničke aktivnosti: Zbog nezadovoljavajućeg nivoa bezbednosne kulture i sredstava za reagovanje u vanrednim situacijama potrebno je odmah konfigurirati i započeti program organizovanja obuke i opremanja malih grupa dobrovoljnih građana za delovanje u vanrednim situacijama (dobrovoljna vatrogasna društva u romskim mahalama). Problem neadekvatnog finansiranja i hroničnog nedostatka sredstava za ove namene moguće je rešiti predlaganjem projekata za IPA fondove u oblasti stanovanja Roma.

Saradnja, koordinacija i raspoloživost informacija: Zbog toga što se sasvim jasno vidi da do sada nije postojala koordinacija između subjekata sistema bezbednosti, zaštite i spasavanja u vanrednim situacijama sa naučnim i istraživačkim institucijama, kao i civilnim i privatnim sektorom, potreba za unapređivanjem međusobne saradnje treba da se realizuje u tematskom Odboru za bezbednost Lige Roma.

Ukoliko se sve aktivnosti realizuju, rizik po bezbednost stanovništva u narednim godinama biće sveden na minimum.

Specijalne službe:

Policija - 192

Vatrogasci - 193

Hitna pomoć 194

Predaja telegrama telefonom - 1961

Služba za obaveštavanje i uzbunjivanje - 1985

AMSS pomoć na putu - 1987

Vojna policija - 19860

Vojna hitna pomoć - 1976

Međunarodne informacije - 19011

Telefonski imenik - 11811

Razne informacije - 19812